

نقد و بررسی دو داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد» و «خاطرات یک خون آشام عاشق» از منظر برنامه ی فلسفه برای کودکان

پدیدآورده (ها) : عفتی کلاته، مریم

فلسفه و کلام :: فلسفه و کودک :: بهار 1394 - شماره 9

از 59 تا 82

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1097834>

دانلود شده توسط : الهه رجبی فر

تاریخ دانلود : 06/05/1395

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است. بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

نقد و بررسی دو داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد» و

«خاطرات یک خون آشام عاشق» از منظر برنامه فلسفه برای کودکان

مریم عفتی کلاته؛ دانشجوی دکترای فلسفه تعلیم و تربیت

چکیده

در پژوهش حاضر با توجه به رویکرد برنامه فلسفه برای کودکان به داستان، با استفاده از نظر لیپمن درباره لزوم برخورداری داستانهای متناسب برای کاوش فلسفی، از سه شرط بسندگی ادبی، بسندگی روانشناسانه و بسندگی فکری دو داستان طنز «جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد» و «خاطرات خون آشام عاشق» بلحاظ برخورداری از کفایت ادبی، کفایت روانشناسانه و کفایت فکری، تحلیل و بررسی شده است. در تحلیل کفایت ادبی به بررسی ساختاری متن پرداخته شده و در بررسی کفایت روانشناسانه به روش میدانی داستانها مورد خوانش و نقد و تحلیل کودکان قرار گرفته و کفایت فکری داستانها با مؤلفه‌های تفکر فلسفی فیلپ کم سنجیده شده است. این تحلیل نشان داد که هر دو داستان از کفایت ادبی و کفایت روانشناسانه لازم برخوردارند، اما از کفایت فکری مناسبی برخوردار نیستند؛ بویژه در زمینه مهارتهای تعاملی که در میان سایر مهارتها درصد بسیار پایینی را به خود اختصاص داده است.

کلیدواژگان

مؤلفه‌های تفکر فلسفی
بسندگی ادبی
بسندگی روانشناسانه
بسندگی فکری

۱. مقدمه

مهمترین وجه تمایز بشر از دیگر مخلوقات، در قدرت و شیوه تفکر اوست. تربیت انسانهای هوشیار و آگاه همیشه از دغدغه‌های جوامع گوناگون بشری بوده است. تفکر توانایی ویژه انسان است و بر اساس نظر متخصصان، قابلیت آموزش دارد. فیشرفکر را شامل هر نوع فعالیت ذهنی میداند که به تدوین یا حل مسئله، تصمیمگیری یا فهم مطلب کمک میکند.^(۱) در سالهای اخیر از آنجایی که آهنگ تحولات اجتماع شتاب گرفته و سرعت تغییرات جامعه چنان بالا رفته است که دیگر نمیتوان تعیین کرد سواد واقعی مورد نیاز آیندگان (کودکان برای آینده) تا چه حد است و مهارتهای مفید لازم برای نسل آینده کدامها هستند، نیاز به پرورش تفکر در کودکان بیش از پیش احساس میشود. کودکان امروز برای رویارویی با جهان غیرقابل پیش‌بینی و آمادگی در برابر مسائل پیچیده جامعه آینده باید اندیشه‌ی تیزبین و نقاد،

نوآور و خلاق و عملکردی مسئولانه و همدلانه داشته باشند؛ یعنی باید دارای تفکر فلسفی باشند؛ همان تفکری که برنامه فلسفه برای کودکان در پی ایجاد آن در کودکان است.

ماتیو لیپمن^۱ در سال ۱۹۹۶م. برنامه فلسفه برای کودکان را با هدف اصلی آموزش مهارت تفکر به کودکان ابداع کرد. او با مشاهده ضعف تفکر در دانشجویان به این نتیجه رسید که عادت به تفکر و آموزش آن باید از کودکی و مدرسه آغاز شود. پس با کمک همکارانش در دانشگاه مونت کلیر ایالت نیوجرسی^۲ آمریکا یک برنامه آموزشی جامع ویژه کودکان ۴ تا ۱۸ ساله یعنی کل دوران مدرسه طراحی کرد.^(۳) هم‌اکنون برنامه فلسفه برای کودکان که مورد توجه و اقبال دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت قرار گرفته به یک جنبش پر نفوذ جهانی بدل شده است.

این برنامه بدون اینکه بخواهد از کودکان، فیلسوف بسازد با تأکید بر ایده‌های فلسفی از طریق گفتگو و مناظره به تقویت تفکر کودک می‌پردازد. برنامه‌ی منظم و پیشبردی که با در نظر گرفتن علایق کودکان و موضوعاتی که آنها را برمی‌انگیزد، موجب تحریک حس کنجکاوی و حیرت آنان میشود و با هدف برانگیختن تفکر متعالی از طریق کندوکاو مشترک طراحی شده است.^(۳) تفکری که از عناصر تحلیلی با مشخصه تفکر نقاد و ابتکارات کلی عقلانی در ارتباط

لیپمن سه شرط بسندگی ادبی، بسندگی روانشناسانه و بسندگی فکری را در مناسب بودن متن (داستان) برای کاوش فلسفی لازم میدانند. در مورد بسندگی ادبی نظر لیپمن این است که کیفیت ادبی متن قابل قبول باشد، او بسندگی روانشناسانه را در تناسب سنی داستان میبیند و بسندگی فکری را به ماهیت بحث‌برانگیز متن مربوط میدانند.

با تفکر خلاق و بکارگیری و رعایت مسائلی چون کندوکاو مشترک، تأثیر متقابل دیدگاههای متفاوت و احساس همدلی که از مشخصه‌های تفکر مسئولانه (مراقبتی) است، شکل گرفته است.

لیپمن، شارپ^۳ و فیلیپ کم^۴ که از پیشگامان آموزش فلسفه به کودکان در معنای فلسفیدن هستند معتقدند ادبیات کودک ابزاری برای آموزش فلسفه به کودکان است و آن را محرکی مؤثر برای کاوش فلسفی و داستانها را محرکی قوی برای برانگیختن احساسات، علایق و اندیشه‌های کودک میدانند. لیپمن با نوشتن داستانهای فلسفی چون «پیکسی»^۵، لیزا^۶ و هری استو تلمیر^۷ سعی کرد در قالب داستان، رفتارهای مختلف کودکان را نشان دهد و

3. Sharp
4. Philip Cam
5. Pixie
6. Lisa
7. Harry Astvtlmyr

1. Lipman
2. Mont clair State University in New Jersey, USA

متیوز از دیگر نظریه‌پردازان برنامه فلسفه برای کودکان با توجه به توانایی فلسفیدن و تخیل در کودکان، گونه‌ای از داستانها را با عنوان «تفنی - فلسفی» یا «ماجراجویی - فکری» مطرح می‌کند.^(۷) این دیدگاه به نقش داستان در پرورش تفکر فلسفی اهمیت بیشتری می‌دهد. از سوی دیگر خسرونژاد که از فعالان و نظریه‌پردازان ادبیات کودک و برنامه فلسفه برای کودکان در ایران است هر اثر ادبی در ادبیات کودک را فلسفی میدانند چون از ویژگی تمرکززدایی برخوردار است. او معتقد است اندیشه فلسفی گونه‌ی از اندیشه است که دربرگیرنده سه ویژگی جامعیت، ژرفا و انعطاف‌پذیری است که هر سه این ویژگیها برخاسته از توانایی ذهنی تمرکززدایی‌یافته.^(۸)

با توجه به اهمیت آموزش تفکر به کودکان، تأثیر برنامه فلسفه برای کودکان در رشد تفکر و نقش کلیدی داستان در این برنامه لازم است که داستانها از منظر برخورداری از مؤلفه‌های تفکر فلسفی مورد بررسی قرارگیرند تا از این رهگذر ضمن شناسایی داستانهای مناسب، مواد آموزشی در خوری برای اجرای برنامه فلسفه برای کودکان فراهم آید. براین اساس، در این پژوهش نگارنده بر آن است ضمن نقد و بررسی دو داستان طنز «جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد» و «خاطرات یک خون آشام عاشق»، مؤلفه‌های تفکر فلسفی آن دورا نیز شناسایی نماید.

در قبال این رفتارها، ذهن کودکان را به پرسش و تفکر برای یافتن پاسخ وادارد.^(۴) ابزار اصلی آموزش آموزش تفکر در برنامه فلسفه برای کودکان داستان است با هر زبان که بگوییم و در هر نقطه از دنیا که باشیم پایه اصلی تفکر و ارتباط داستان است، داستان میتواند دنیایی خیالی را برای کاوش و بررسی فکری بیافریند، داستان برانگیزاننده قدرت اندیشیدن و خیالپردازی در کودک است. «خواندن داستان در یک اجتماع پژوهشی عملی فلسفی است و کوشش در درک داستان تأویل آن کوشش در درک جهان و تأویل آن است».^(۵)

نظریات متعدد و متفاوتی از سوی صاحب‌نظران و فعالان برنامه فلسفه برای کودکان در مورد داستانهای فلسفی متناسب با اهداف این برنامه مطرح شده است: لیپمن سه شرط بسندگی ادبی، بسندگی روانشناسانه و بسندگی فکری را در مناسب بودن متن (داستان) برای کاوش فلسفی لازم میدانند. در مورد بسندگی ادبی نظر لیپمن این است که کیفیت ادبی متن قابل قبول باشد، او بسندگی روانشناسانه را در تناسب سنی داستان میبیند و بسندگی فکری را به ماهیت بحث‌برانگیز متن مربوط میدانند.^(۶) کم نیز به تدوین مؤلفه‌ها و مهارتهای فلسفی پرداخته که از راه ادبیات داستانی پرورش مییابند، او سهم مهارت همراه با مؤلفه‌هایش را برای تفکر فلسفی برمی‌شمارد: ۱) مهارتهای کاوشگری ۲) مهارتهای مفهومی و استدلالی ۳) مهارتهای تعاملی.

1. Matthews

۲. پرسش پژوهش

۱. داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد» به چه میزان از مؤلفه‌های تفکر فلسفی برخوردار است؟
 ۲. داستان «خون آشام عاشق» به چه میزان از مؤلفه‌های تفکر فلسفی برخوردار است؟

۳. این دو داستان تا چه حد از این قابلیت برخوردارند که بعنوان محتوای آموزشی در یک کاوش فلسفی بکار گرفته شود؟

۳. روش پژوهش

۱-۳. طرح پژوهش و روش انجام آن

در این پژوهش با توجه به نظر لیپمن داستانه‌ها از سه منظر بسندگی ادبی، بسندگی روانشناسانه و بسندگی فکری مورد تحلیل قرار گرفته‌اند و چون با سه مقوله متفاوت روبرو هستیم بدین علت برای بررسی هر کدام از آنها شیوه‌ی خاص در پیش گرفته شده است.
 الف) کفایت ادبی؛ برای سنجش آن از روش تحلیل ساختاری متن بهره گرفته شده است.

ب) کفایت روانشناسانه؛ از آنجایی که لیپمن بسندگی روانشناسانه را در تناسب سنی و بازخورد و واکنشی که کودکان نسبت به موضوعات مطرح شده در داستان از خود بروز میدهند، میداند برای سنجش آن، از روش میدانی استفاده شده است. بدینصورت که برای هر داستان با توجه به گروه سنی که در شناسه کتاب درج شده است، دو کلاس دختر و پسر بشیوه

تصادفی انتخاب شدند، هر داستان طی پنج جلسه موردخوانش، نقد و بررسی کودکان قرار گرفت.

ج) کفایت فکری؛ داستانه‌ها به روش تحلیل محتوا بر اساس مؤلفه‌های تفکر فلسفی «فیلیپ کم» سنجیده شده و شامل موارد زیر است:

۱. مهارتهای کاوشگری (کندوکاوپذیری) که مؤلفه‌هایی چون: پرسشهای کلی و باز، دلیل و شاهد، تصحیح خود، تمرکز بر مسئله اصلی، پایان‌بندی باز، بررسی جایگزینها و همچنین وجود شخصیت‌های کودک در آن مطرح است.

۲. مهارتهای مفهومی و استدلالی که مؤلفه‌هایی چون: بیان معناها، بیان مضامین و مفاهیم فلسفی، مقایسه‌های مناسب، قضاوتهای سنجیده، سؤالات سودمند، تمایز سودمند و استنتاجهای مرتبط دارد.

۳. مهارتهای تعاملی که مؤلفه‌های آن عبارتند از: شرکت در بحث، احترام به دیگران، گفتگوهای چالش‌برانگیز، پذیرش انتقادهای دیگران، گوش دادن به دیگران، بررسی اختلافها و کمک به یکدیگر^(۹) میباشد.

۲-۳. نمونه و جامعه آماری پژوهش

با توجه به روشی که در این پژوهش مورد استفاده قرار میگیرد، جهت نمونه و جامعه آماری به روش شکل متفاوت انتخاب گردیده است.

الف) در بررسی کفایت (بسندگی) ادبی و فکری دو «داستان جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد» و «خون آشام عاشق» موردتحلیل قرار میگیرند.

ششم مقطع ابتدایی شهر بجنورد را شامل می‌شود که در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ مشغول به تحصیل هستند. نمونه پژوهش شامل ۹۸ نفر از دانش‌آموزان مقطع ابتدایی است؛ پایه چهارم (۴۸ نفر) و ۵۰ نفر پایه ششم که با روش خوشه‌یی چند مرحله‌یی ابتدا از چهار منطقه شمال، جنوب، شرق و غرب شهر بجنورد، منطقه شرق بصورت تصادفی انتخاب شده، سپس مدارس دخترانه و پسرانه از هم جدا شده و بشکل تصادفی از هر گروه یک مدرسه پسرانه و یک مدرسه دخترانه انتخاب شدند و از هر مدرسه، یک کلاس چهارم و یک کلاس ششم ابتدایی برگزیده شدند.

۴. ارائه و تحلیل یافته‌ها

۴-۱. کفایت (بسنده‌گی) ادبی: بمنظور پاسخگویی به پرسشهای پژوهش، ابتدا کفایت ادبی داستانهای مورد نظر بشیوه تحلیل ساختاری بررسی شده‌اند.

الف) تحلیل ساختاری داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد»:

علائم نگارشی و دستوری

در ادبیات کودک باید زبان خالی از پیچیدگیها و تکلفهای ادیبانه باشد و واژه‌ها ساده و قابل فهم و جملات کوتاه و صریح باشند. رحماندوست ویژگی زبان ساده را فهم راحت آن میداند، بنحوی که خواننده بجای توقف بر جملات و عبارات،

۱. جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد اولین کتاب از مجموعه جودی دلمه‌می اثر مگان مک دونالد^۱ است که توسط پیتر رینولدز^۲ تصویرگری شده و محبوبه نجف‌خانی آن را ترجمه کرده است. این کتاب به همت نشر افق در سال ۱۳۹۱ بچاپ رسیده است و بیان ماجراهایی است که برای یک دختر کلاس سومی به نام جودی در حین انجام یک تکلیف کلاسی تحت عنوان «کلاژمن» برای معرفی و شناسایی بهتر خود به کلاس پیش می‌آید ...

۲. کتاب خاطرات یک خون‌آشام عاشق، داستانی است به قلم فرهادحسن زاده که توسط نشر چرخ و فلک در سال ۱۳۹۲ در شصت و یک صفحه بچاپ رسیده است. داستان در مورد یک پشه است که در پی کشته شدن نامزدش «جیگوری»، توسط آبمیوه فروش تصمیم می‌گیرد خون‌آشام شود و انتقام او را از مرد آبمیوه فروش بگیرد...

ب) در بررسی کفایت روانشناسانه جامعه آماری این پژوهش برای داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد» براساس شناسه کتاب گروه سنی «ج» کلیه کلاسهای پایه چهارم مقطع ابتدایی و برای داستان «خون‌آشام عاشق» بر اساس نظر دو مربی قصه‌گویی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، شش معلم، دو تن از کارشناسان پژوهش هنر و دو تن از اساتید ادبیات، کلیه کلاسهای پایه

1. Megan McDonald

2. Peter Reynolds

معنی و حس نوشته را پی گیرد.^(۱۰) پاراگراف‌بندی، جمله‌بندی، نقل قولها، علائم نگارشی و کلمات واضح و روشن حاکی از کاربرد درست علائم نگارشی است. جودی دمدمی گفت: «ا ... پس من کوسه خوردم!».^(۱۱) زبان و لحن داستان ساده روان و بدور از پیچیدگی است. همینطور اندازه و درشتی کلمات، فاصله بین حروف و خطوط و رنگ سیاه آن، مناسب است. سفیدخوانی کتاب رعایت شده و چشم مخاطب را آزار نمیدهد بگونه‌یی که کودک براحتی با آن رابطه برقرار میکند و با ابهام خاصی روبرو نمیشود، بجز کاربرد چند کلمه که باندازه کافی واضح نیستند -غررر؛ کلاژ؛ پیتزا پنیر بزرگ را فائله و چین و ژاپن- این کلمات واضح نیستند و در داستان هم توضیحی برای واضحتر کردن آنها نیست (این کلمات توسط ۴۸ نفر از دانش‌آموزانی که داستان برای آنها خوانده شد، انتخاب گردیده است).

طرح داستان^۱

طرح در اصطلاح‌شناسی داستان، به چگونگی آرایشی گفته میشود که نویسنده به رویدادهای داستان میبخشد تا به نتیجه‌یی که دلخواه اوست دست یابد. هر طرح زنجیره‌یی از رویدادهای به هم پیوسته است که در کشاکش نیروهای مخالف به اوج و به نتیجه میرسد.^(۱۲) طرح داستان از گونه‌های نو است؛ یعنی اتفاقاتی که برای شخصیت‌های داستان رخ میدهد در

زمان حال است و منعکس‌کننده پیچیدگیها و واقعیتهای جهان معاصر و زندگی امروزی است.^(۱۳) در واقع داستان از دوازده داستان کوتاهتر تشکیل شده است که همگی به حوادث خاصی از زندگی جودی میپردازد که در زمانی مشخص (یک ماه) روی میدهد و زنجیروار در پی هم می‌آید و با تکمیل «کلاژ» به پیش میرود و به هم مربوط میشود. کنشها و نشانه‌هایی که در داستان بکار رفته این طرح را منطقی و باورپذیر میکند. داستان بر محور فرایند پاسخ به هر یک از مواردی که برای تکمیل کردن کلاژ خواسته شده است گسترش میابد. این پاسخگویی و حل مشکل، شخصیت اصلی داستان را مرتب با تعادل و عدم تعادل مواجه میکند.

پیرنگ

پیرنگ داستان بسته است. داستان با کامل شدن «کلاژ من» و پذیرش عضویت فرانک در انجمن مخفی تمام میشود، اما فرایند پاسخگویی - جودی- شخصیت اصلی در طول داستان به مسائلی که با آن رو بروست بگونه‌یی است که مخاطب (کودک) را با آن درگیر میکند؛ بنحوی که خود نیز در جستجوی رسیدن به پاسخ درست برمی‌آید. پاسخهای جودی اغلب غافلگیر کننده است و کنشها بر اساس روابط علی و معلولی و تبعیت از اصل علیت بخوبی در پیوند با یکدیگر و در کنار هم قرار گرفته‌اند؛ جودی گفت: «پس برای اینکه

1. pLot

یک انجمن توسط یک کودک آن هم مخفی عجیب است. داستانی که چنین نامی دارد باید پر از ماجراهای جالب و عجیب و غریب باشد».

کنش

کنش و نشانه از عناصر بنیادی ساختارهای ادبی داستان هستند. کنش زنجیره‌یی از کردارهای شخصیتی و غیر شخصیتی است که داستان را از حالت پایدار نخستین به حالت پایدار فرجامین میرساند.^(۱۶) بیشترین کنشهای داستان شخصیتی هستند (جودی، استینک، راک، فرانک، تاد، آرواره، قورباغه و...). کنش اصلی داستان درست کردن «کلاژمن» است که بقیه کنشهای داستان بر مبنای یک زمان خطی و با پیروی از اصل علیت زنجیروار در کنار هم قرار میگیرند و داستان را به پیش میبرند. در بعضی از مقاطع داستان، شخصیت اصلی داستان (جودی) با خود در کشمکش است که این کشمکشها نیز کنشهایی در پی دارد؛ مانند کشمکش جودی با خود در پاسخگویی به آقای تاد در زمان هجی کردن یا سعی در نرفتن به جشن تولد فرانک. کنشهای کلامی و غیرکلامی هر دو بخوبی با پیروی از اصل علیت بکار رفته‌اند؛ استینک گفت: چه جالب، تنش لیز نیست؛ کنش کلامی^(۱۷)، «دور تا دور آن مثلث بزرگ ارغوانی، خط سیاهی کشید.»؛ کنش غیرکلامی.^(۱۸)

نشانه

توصیف یا نشانه از عناصر مهم ساختارهای ادبی داستان است. اگر حرکت‌های ساختار را کنش برعهده

گفتگوها در داستانهای کودکان از اهمیت فوق العاده‌یی بویژه در داستانهای امروزی برخوردارند. این داستان نیز بخوبی از این عامل بهره گرفته است. لحن محاوره‌یی، کاربرد کلمات و عبارات خاص کودکان، این گفتگوها را طبیعی و صمیمانه کرده است و آن را با زندگی روزمره مکالمه‌ها و محاوره‌های کودکان پیوند داده است.

بفهمیم این شهاب سنگ است یا نه... قلوه سنگ بزرگی پیدا کرد و با آن روی سنگ استینک کوبید...^(۱۴) که این قدرت تخیل و تفکر کودک را تحریک و تقویت میکند و بنوعی پایان‌بندی مرسوم داستان - پیرنگ بسته - را جبران میکند.

روایت داستان (زاویه دید)

نگاهی است که رخدادها و حوادث داستان را توصیف میکند که گزینش هریک از انواع این دیدگاهها (اول شخص، من و سوم شخص، دانایکل) منجر به انتخاب واژگان متفاوت و دگرگونی بنیادی در داستان میشود.^(۱۵) روایت داستان از زبان نویسنده و سوم شخص است، راوی دانای کل است که این زاویه دید شیوه‌یی رایج در روایت داستان کودکان است.

نام داستان

اسم داستان بنوعی مبهم است؛ کلمه «مخفی» با نوعی راز و رمز همراه است که کودک را به خواندن داستان تشویق میکند. به نقل از دانش‌آموزان «تشکیل

درون‌مایه^۲

نورتون میگوید: «درون‌مایه هر داستان اندیشه نهفته‌ی است که پیرنگ، شخصیتها و صحنه‌پردازی را به هم پیوند میزند و به کلیتی معنادار تبدیل میکند».^(۲۷)

درون‌مایه داستان اجتماعی است، چرا که همه حوادث و رخداد‌های داستان در اجتماع خانواده، مدرسه و جامعه (خیابان و مغازه، راه خانه تا مدرسه) روی میدهد و به مسائل و مشکلات یک کودک در این اجتماع بویژه «مدرسه» می‌پردازد. این دانش‌آموز بودن، شخصیت اصلی و سایر شخصیت‌های مؤثر داستان و محتوا و درون‌مایه داستان را با مسائل تربیتی گره زده است.

نوع ادبی

نوع ادبی داستان، طنز است؛ طنزی اجتماعی. آن روز قرار بود استینک برادر بوگندوی - شهاب - خاک‌فروشنش... برای دیدن موزه به پایتخت برود!... آن وقت این خانم خانمها مجبور بود توی خانه بماند».^(۲۸)

«زنگ دیکته، جودی نوشت: نالید، در حالی که آقای تاد گفته بود: مالید»^(۲۹) و «استینک داد زد: هورا من عضو انجمن جیش قورباغه هستم».^(۳۰)

تصاویر

تصاویر داستان در خدمت رساندن پیام داستان است و در واقع ارائه توضیحی است که گاهی متن را واضح و روشن میکند (تصاویر صفحه‌های ۱۳۱، ۱۳۰ و ۱۴۷) گاهی نیز آن را کاملتر میکند و تکمیل‌کننده متن میشود

بخوبی از این عامل بهره گرفته است. لحن محاوره‌ی، کاربرد کلمات و عبارات خاص کودکان، این گفتگوها را طبیعی و صمیمانه کرده است و آن را با زندگی روزمره مکالمه‌ها و محاوره‌های کودکان پیوند داده است؛ «جودی با ناله گفت: کله‌اش روی آبله مرغان گیر کرده!»^(۳۳)، «جودی به مامان و بابا گفت: انگار مضم پنچر کرده...»^(۳۴) «ابروهای مثل کرم»^(۳۵) و... این اصطلاحات که بوفور در داستان بچشم میخورد، دنیای داستان را به دنیای کودکان نزدیک کرده است.

موضوع^۱

موضوع، بذر اولیه‌ی است که در ذهن نویسنده است و کل فضای داستان را دربرمیگیرد و نویسنده بدون جهت‌گیری فکری در مورد آن موضوع یا مسئله خاص، داستانی مینویسد.^(۳۶) موضوع داستان، دغدغه‌ها، مسائل و مشکلاتی است که یک کودک در آغاز راه اجتماعی شدن و سالهای آغازین مدرسه با آن مواجه است و پرداختن به این موضوع، باعث تعدد و تنوع در محتوای داستان شده است. این داستان به مسائل تعلیمی و تربیتی، روابط اجتماعی کودک با بزرگسالان و همسالان و ویژگیهای روانشناسانه یک کودک پرداخته است. اما بطور کل، بخش اجتماعی و روابط اجتماعی کودک بر سایر موضوعات مطرح شده در داستان می‌چربد.

2. theme

1. subject

(تصاویر صفحه‌های ۳۴ و ۴۶). تصاویر این داستان با تصویر شخصیت‌های اصلی داستان آغاز می‌شود که این برای گروه سنی (ج) بنوعی می‌تواند مانع خلاقیت و تصویرآفرینی ذهنی باشد. در پاره‌یی از موارد نیز تصاویر برعکس عمل میکند و به تصویرآفرینی ذهنی کمک میکند مانند (تصاویر صفحات ۱۰۶ و ۱۰۷).

ب) تحلیل ساختاری داستان «خاطرات یک خون‌آشام عاشق»

علائم نگارشی و دستوری

در پاراگرافها، جمله‌بندیها و نقل قولها، علایم نگارشی و دستوری بدرستی بکار رفته است؛ بجز کاربرد «که» که احتمالاً برای نزدیک‌کردن زبان داستان به زبان مخاطب است، اما چون داستان برای گروه سنی (ج) و (د) مناسب است، این حرف در پایان جملات، بیشتر از سوی کودکان گروه سنی (ب) یعنی سالهای آغازین مدرسه بکار می‌رود. (۲۶ نفر از دانش‌آموزان پایه ششم که داستان در جمع آنها خوانده شده است، کاربرد «که» در پایان جملات را مختص بچه‌های کوچکتر میدانستند). املائی کلمات صحیح است. ماجراهای داستان در هر بخش بخوبی در پی بخش قبلی آمده و در ارتباط با ماجراهای قبلی و بعدی قرار می‌گیرد و با آن پیوند برقرار میکند که از گسستگی زبان و ماجراها پیشگیری میکند. لحن و زبان داستان محاوره‌یی است و به زبان مخاطب نوجوان نزدیک است و بسیاری از عبارات و کلماتی که آنها در

گفتگوهای روزمره بکار می‌برند و در متن داستان آمده است، بطور کلی متن ساده، روان و بدور از پیچیدگی و ابهام است و برای مخاطب قابل فهم میباشد؛ «انگار اینجا صاحب‌محابب ندارد».^(۳۱)

کاربرد ضرب‌المثل‌های رایج و اشعار در قالبی نو و بشکلی تازه با جایگزینی کلمات جدید متناسب با شخصیت اصلی - خون‌آشام - و یا روند داستان از ویژگیهای بارز این داستان است که میتواند کمکی در راستای آموزش زبان و کمک به خلاقیت زبانی باشد. این شیوه نوعی بازی زبانی است که علاوه بر حضور ذهن بر افزایش گنجینه واژگانی و شعری کودک، رشد زبانی کودک، درک بهتر معنای واژه‌ها و عبارات و شناخت بیشتر ادب و فرهنگ، مؤثر است؛ «یک بار کیشی ملخک، دو بار کیشی ملخک، سه بار کیشی ملخک، آخر به نیشی ملخک».^(۳۲)

طرح داستان

طرح داستان از گونه‌های نو است و حوادث و رخداد‌های داستان در همان روز مشخص شده روی میدهد و در زمان حال می‌گذرد و بیانگر پیچیدگیها و مسائل زندگی امروزی است. حوادث و رخداد‌های داستان در طی زمان و زنجیروار پشت سرهم قرار می‌گیرند و هر حادثه، زمینه‌ساز حادثه بعدی است و این حوادث بر حول محور انتقامجویی خون‌آشام در یک مقطع زمانی از گذشته شدن نامزدش تا عاشق شدن مجددش - در پی هم و با رعایت روابط علی و معلولی

حالات درونی دیگر شخصیت‌های داستان مواجه است و در کل ممکن است به شخصیت پردازیه‌ها لطمه بزند. در این داستان، راوی اغلب بیان‌کننده و توصیف‌گر حالات درونی شخصیت اصلی است.

نام داستان

نام داستان «خون‌آشام عاشق» نوعی تضاد در ذهن مخاطب ایجاد میکند؛ چرا که خون‌آشام بودن و عاشق بودن با توجه به سابقه ذهنی که از این دو واژه در ذهن داریم، در یکجا جمع نمیشوند و در یک چیز و یک شخص نمیگنجد. این با ویژگی اصلی داستانهای کودکان آشنایی‌زدایی و تمرکز زدایی هماهنگی دارد. این نام، ایجاد پرسش میکند و مخاطب را به خواندن متن داستان ترغیب مینماید. ۵۰ دانش آموز نام داستان را اینگونه توصیف کرده‌اند: جالب، سؤال‌برانگیز، مبهم، عجیب، خنده‌دار و یا اینکه این نام را نقاط قوت داستان برشمردند.

شخصیت

شخصیت‌های داستان، ترکیبی از شخصیت‌های انسانی و جانوری هستند. شخصیت‌های انسانی و جانوری در تضاد با همدیگر این تضادها در آبمیوه فروشی و کشته شدن جیگوری و فروشگاهی که حشره‌کش میفروخت بخوبی به تصویر کشیده شده است. شخصیت اصلی داستان پشویی است که در پی کشته شدن نامزدش به خون‌آشام تغییر نام میدهد. جیگوری، (نامزد خون‌آشام)

صورت میپذیرد. جمله آغازین، خاطره روز یکشنبه - «تا انتقامم را از آن مرد کچل سیلو نگیرم از پا نمیشینم که»^(۳۳) - جمله پایانی خاطره روز سه شنبه - «امروز حوصله بیدار شدن... تمام دنیا پیش چشمم سرخ رنگ میشود»^(۳۴) معمولاً خاطرات هر روز با جمله‌یی از خون‌آشام (میگوری) در مورد نامزدش جیگوری و انتقام گرفتن شروع میشود که این خود هر بخش را به خوبی به بخش بعدی مرتبط میکند.

پیرنگ

پیرنگ داستان بسته است. داستان با عاشق شدن دوباره و ازدواج خون‌آشام تمام میشود؛ «قرار شده ماه عسل بریم شمال... و زندگی شیرین شد که»^(۳۵) اگرچه با توجه به گروه سنی که داستان برای آنها نگاشته شده است - (ج) و (د) - بهتر بود از پیرنگ باز استفاده شود، بویژه که داستان با نوعی تعلیق و چگونگی خون‌آشام شدن با حالتی از ابهام و پرسشگری آغاز میشود که این شروع خوب میتواندست با یک پایان‌بندی خوب بشکل باز بر قدرت پرسشگری و تخیل‌ورزی مخاطب بیفزاید.

روایت داستان

شخصیت اصلی داستان، راوی داستان نیز هست. زاویه دید، اول شخص مفرد است؛ یعنی خود راوی در درون ماجراها و رخداد‌های داستان قرار دارد که البته انتخاب این نوع زاویه دید با محدودیتهایی چون بیان

و مرد آبمیوه‌گیر از شخصیت‌های مؤثر داستان هستند. شخصیت‌های دیگری چون افراد گوناگون جامعه و سایر حشرات (سوسک) همسان با پشه در این داستان حضور دارند. شخصیت اصلی داستان شخصیتی پویا دارد؛ از یک عاشق به یک خون‌آشام از یک خون‌آشام به یک عاشق تبدیل می‌شود. مرد آبمیوه‌گیر نیز شخصیتی پویا دارد و او گاه یک قاتل سنگدل، گاه پدری مهربان که برای کودکش قصه می‌گوید، گاه یک کارگر در مغازه آبمیوه فروشی و گاه مدیر کل آبمیوه فروشی بتصویر کشیده می‌شود.

کنش

کنش اصلی داستان، کشته شدن جیگوری است که نقطه اوج داستان نیز هست. کنشهای داستان، شخصیتی جانوری و انسانی هستند. (پشه‌ها، خون‌آشام و جیگوری. خاله سوسکه، آبمیوه‌گیر، رفتگر و...). کنشهای داستان بر مبنای یک زمان خطی با پیروی از قانون علیت زنجیروار در کنار هم قرار می‌گیرند و در پی هم می‌آیند و داستان را به پیش می‌برند؛ «کمی چای و قهوه... ولی نخوردم که. یعنی چشمم به عکس نامزدم افتاد.»^(۳۶) شخصیت اصلی گاه با خود در کشمکش است؛ «من که می‌میرم برای خنده بچه‌ها، البته این خلاف قانون خون‌آشام‌هاست.»^(۳۷) این کشمکشها بیشتر بشکل کنشهای کلامی و گفتگوی خون‌آشام با خودش نشان داده می‌شود.

نشان

نشانه‌های زمانی و مکانی در این داستان بکار رفته است. داستان با یک نشانه زمانی نامشخص شروع می‌شود؛ «و یک روز با نامزدم جیگوری رفتم آب میوه فروشی که»^(۳۸) انگار روزش مهم نیست، بلکه اتفاقی که در آن روز افتاد مهم است نه خود آن روز. هر بخش از داستان در یک روز رخ می‌دهد که این ذکر روز به داستان حالت بیان خاطره می‌دهد. نشانه‌های مکانی در ارائه یک تصویر واضح و روشن از داستان به مخاطب کمک میکند. این نشانه‌ها بخوبی از عهده تصویرسازی ذهنی برای مخاطب برآمده‌اند. توصیف آبمیوه فروشی، دندانپزشکی، فروشگاه‌هایی که در آن حشره‌کش می‌فروشند، بیمارستان و... همگی از نشانه‌هایی هستند که در عین فضا سازی برای داستان، مخاطب را با دیدن این مکانها از دیدگاه و منظر یک پشه آشنا میکند. این توصیفهای دقیق پشه‌یی و نه انسانی، نوعی آشنایی‌زدایی از این مکانها را به مخاطب ارائه می‌دهد که این خود در جلب توجه مخاطب بسیار مؤثر است و برای یک نوجوان جذاب و گیراست.

دیالوگ (گفتگو)

گفتگوها بیشتر از نوع مونولوگ و تک‌گویی است. مونولوگ (تک‌گویی) در مقابل دیالوگ بکار می‌رود و بمعنای بتنهایی سخن گفتن، سخن گفتن طولانی توسط یک نفر، سخن گفتن انحصاری و متکلم وحده بودن در

شده است؛ مثل جایی که پسر تپل مپل کاغذ بستنیش را به کف پیاده‌رو می‌اندازد و خون‌آشام با خود فکر میکند: «چرا بعضی آدمها اینقدر از خود راضی هستند که اجازه میدهند آشغالشان را دیگران جمع کنند».^(۴۳) در واقع، گرانیگاه ساختار داستان، موضوع آن است. در کشها و نشانه‌های داستان شاهد درون‌مایه‌ی اجتماعی - تربیتی را که منعکس‌کننده معضلات اجتماعی است هستیم.

درون‌مایه

درون‌مایه داستان اجتماعی - تربیتی است که البته غلبه بیشتر با طنز اجتماعی است. این داستان بازتاب‌دهنده مشکلات اجتماع بویژه جامعه شهری است که گزینش زبان طنز از تلخیها و سنگینی آن برای مخاطب نوجوان کاسته است.

نوع ادبی

نوع ادبی داستان، طنز است و واقعیات جامعه در قالب کلامی طنز و نیشدار بیان شده است.

تصاویر

تصاویر در واقع همان متن است که به تصویر کشیده شده‌اند؛ گویی نوعی توضیح اضافه برای روشتر نمودن متنند، اما باز طنز تصاویر بر خنده‌دار کردن موقعیتها و ماجراهای داستان می‌افزاید و کمکی در پر رنگ کردن طنز داستان است.

مذاکره است.^(۳۹) در این داستان شخصیت اصلی بیشتر با خود حرف میزند. جز در موارد محدودی چون گفتگوی آبمیوه فروش و شاگردش و گفتگوی خون‌آشام و جیگوری یا گفتگوی خون‌آشام با خاله سوسکه. گفتگوها عامل پیش‌برنده داستان نیستند و نقش اساسی در داستان ندارند. بر عکس، مونولوگها نقش پررنگی در این داستان دارند. گفتگوی محاوره‌ی و کلمات و عبارات بکار رفته، کلمات و عباراتی هستند که اغلب نوجوانان یا آنها را بکار میبرند یا با آن آشنا هستند که این خود در باور پذیرکردن داستان مؤثر است. «داداش مُخمون از گرما جوش آورد...».^(۴۰)

موضوع

موضوع داستان، دغدغه‌ها، مسائل و اتفاقاتی است که بر سر راه یک نوجوان در آستانه ورود به جوانی - البته از نوع پشه‌اش - قرار میگیرند. در این داستان به بعد عاطفی و روانشناختی نیز توجه شده است؛ رابطه عاطفی خون‌آشام با جیگوری، تألم خاطر خون‌آشام از مرگ جیگوری و انتقامجویی او. اما بعد اجتماعی و توجه به مسائل جامعه نیز در آن بسیار پر رنگ است و بخوبی به تصویر کشیده شده است؛ «نمیتوانم بی‌عدالتی را تحمل کنم».^(۴۱) «یادم به رابین هود هم افتاد که از پولدارها میگرفت و میداد به فقرا».^(۴۲) در این داستان به بعد تربیتی نیز البته با زبانی طنز و نیشدار پرداخته

جدول ۱. عناصر ادبی داستانها

عناصر داستان	خون آشام عاشق	جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد
علائم نگارشی	استفاده از عبارات جدید خلاقیت در نگارش طنز شعری جابجایی کلمات و عبارات	زبان ساده ساده و قابل فهم جملات کوتاه و صریح نبود ابهام و پیچیدگی
طرح	پیروی حوادث از کنش اصلی رعایت اصل علیت اتصال منطقی و زنجیروار اپیزودها	رعایت اصل علیت منطقی و باورپذیر اتصال منطقی و زنجیروار اپیزودها
پیرنگ	بسته	بسته
زاویه دید	اول شخص	سوم شخص (دانای کل)
شخصیت	وجود شخصیت حیوانی و انسانی پویایی شخصیت اصلی	شخصیتهای کودک باورپذیر و پویا
کنش	وجود کنش اصلی تسلسل زنجیروار کنشها پیروی از اصل علیت	وجود کنشهای شخصیتی - کلامی - غیرکلامی پیروی از اصل علیت
نشانه	کاربرد نشانه‌های زمانی و مکانی زمانی: کمک به حالت خاطره‌ی مکانی: فضا سازی، آشنایی زدایی توصیف دقیق	کاربرد نشانه‌های زمانی - مکانی - جنسیتی زمانی: کمک به حالت عاطفی مکانی: توصیف دقیق و فضا سازی
گفتگو	مونولوگ - تک‌گویی گفتگوی محاوره‌ی	طبیعی - صمیمی - محاوره‌ی
موضوع	دغدغه‌های یک نوجوان در آستانه جوانی انتقامجویی عاطفی - روانشناسی اجتماعی - تربیتی	دغدغه‌های کودک در آستانه سالهای آغازین مدرسه
درونمایه	اجتماعی - تربیتی	اجتماعی - تربیتی
نوع ادبی	طنز اجتماعی	طنز اجتماعی
تصاویر	توضیح متن افزایش بار طنز	پیام رسانی کمک به وضوح متن تکمیل کننده متن

۱. پاسخهای جودی به سؤالات آقای تاد در تکمیل

کلاژ جالب، غافلگیرکننده و خلاقانه است؛ مثل انتخاب یک گیاه گوشتخوار بعنوان حیوان خانگی مورد علاقه و یا تبدیل لکه آب شاتوت که بر روی کلاژ ریخته به یک مثلث مشخص بعنوان جایی که من در آن زندگی میکنم. (این تبدیل خلاقانه و راهحلی که جودی برای مشکل پیش آمده ارائه کرده بسیار مورد توجه دانش‌آموزان قرار گرفت بگونه‌یی که یک جلسه تأمل در مورد آن بحث و گفتگو شد.)

۲. وجود عناصر و شخصیت‌های جانوری و بیجان مثل گربه، موش، قورباغه، گیاه گوشتخوار «آواره»، چسب زخم، عروسک و نوع ارتباط شخصیت اصلی جودی با آنها داستان را به کودک و فضاهای کودکانه نزدیک میکند و اکثر دانش‌آموزان به تجربه چنین روابطی با حیوانات و اشیاء اطرافشان اشاره کردند و یا اینکه اذعان داشتند میتوانند چنین رابطه‌یی برای خود نیز تصور کنند و چیز عجیبی نیست.

۳. نوع رابطه جودی با برادر کوچکش، راکتی و فرانک نیز رابطه کاملاً طبیعی است؛ توأم با بدجنسیها و خوش قلبیهای کودکانه است. (استفاده از کاغذ روزنامه بعنوان کاغذ کادو برای هدیه‌یی که برای فرانک خریده است با توجه به عدم علاقه او به فرانک، کاری است که خیلی از دانش‌آموزان بیان کردند کاری بود که آنها نیز انجام داده‌اند یا دوست دارند انجام دهند؛ «جودی

کتاب باید با سطح خواندن کودک سازگار باشد تا بتواند بدون یاری دیگران آن را بخواند. کودکان از اینکه در کتابهایشان، واژگان بسیاری بکار رفته باشد که معنای آنها را در نیابند، دچار سرخوردگی میشوند.

۲-۴. کفایت (بسنده‌گی) روانشناسانه: بمنظور پاسخگویی

به سؤالات پژوهش، به بررسی کفایت روانشناسانه داستان با روش میدانی به تحلیل بازخوردها و واکنشهای کودکان نسبت به موضوعات مطرح شده در داستان پرداخته شده است. هر داستان بصورت جداگانه در دو کلاس پسر و دختر طی پنج جلسه موردخوانش نقد و بررسی کودکان قرار گرفته است. همانگونه که نورتون در کتاب شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک با بیان نتایج پژوهشهای گوناگون در مورد کتاب مناسب برای هر کودک و تأکید بر این نکته کلیدی که علائق کودک با تغییر سن دگرگون میشود، قائل به نقش کودک در جایگاه منفذ است. او ضمن برشمردن آثار مثبت ارزیابی داستانها توسط کودکان، یکی از این آثار را تشخیص مناسب داستانها براساس گروههای سنی دانست. (۴۴)

الف) تحلیل روانشناسانه داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد» (حاضرین در جلسات: دختران ۲۵ نفر و پسران ۲۳ نفر)

اصلیترین مواردی که کودکان (دانش‌آموزان) به آن اشاره داشتند بدین ترتیب است:

دمدمی هدیه‌یی را که از سر یک چسب خور زیاد هم بود، لای روزنامه به درد نخوری پیچید.»^(۴۵)

۴. خیلی از رفتارهای جودی پسرانه است، از میان ۳۳ نفر دانش‌آموز (دختر) ۲۱ نفرشان معتقد بودند که رفتارهای جودی مناسب یک دختر نیست و یا کمتر از یک دختر سرمیزند. مانند این رفتارها: «جودی دلش میخواست سوار تاب... و مثل یک میمون جنگلهای استوایی نعره بکشد.»^(۴۶) یا کشیدن تصویر کوسه روی لباسش و گرفتن قورباغه با دستش و... .

۵. توصیف دقیق شخصیتها و مکانها امکان تصویری دقیق از داستان را فراهم میکند. این توصیفها کمک میکند تا خواننده تصویری ذهنی از فضای داستان برای خود بسازد.

۶. داستان، ساده، قابل فهم و خوانا بوده است. متن کتاب روان و خواناست، جملات کوتاه و روان بوده و در خواندن درست و روان داستان کمک میکرده است؛ جودی گفت: «همین کار را هم کردم. سفارش دادم و ماه جولای فرستادم. هنوز منتظرم که به دستم برسد.»^(۴۷) نورتون میگوید: «کتاب باید با سطح خواندن کودک سازگار باشد تا بتواند بدون یاری دیگران آن را بخواند. کودکان از اینکه در کتابهایشان، واژگان بسیاری بکار رفته باشد که معنای آنها را درنیابند، دچار سرخوردگی میشوند.»^(۴۸)

۷. داستان جالب و مورد علاقه کودکان بوده است. در مجموع ۴۰ نفر از ۴۸ نفر یعنی ۸۳ درصد بنابر دلایل ذکر شده داستان را جذاب و جالب میدانستند و در

نظر اکثریت، داستان جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد دوستداشتنی و جالب بوده است. این نتیجه با نظریات نورتون در کتاب شناخت ادبیات کودکان همسویی دارد چرا که خوانایی و میزان علاقه کودک از مهمترین ویژگیهای کتاب مناسب برای کودکان است.^(۴۹)

شاهد

مهتا میگوید: «او هم با سنگها نقشه ایران را درست کرده است».

نازنین میگوید: «سارا دخترخاله‌اش با چوب کبریت‌های سالم و سوخته یک سبد درست کرده است». ستاره میگوید: «من هم دو تا گربه ملوس و نازی دارم».

بهاره ده ساله میگوید: «عروسک من، مخملی با من حرف میزند».

آفتاب هم میگوید: «او سه خرس تنبل دارد، چون الان زمستان است، هر سه آنها به خواب زمستانی رفته‌اند».

زهرا میگوید: «یکبار او دفتر مشق برادرش را بجای آقا معلمش امضاء کرده است».

پروانه میگوید: «او تا حالا چند بار چرخهای ماشین برادر کوچکش را زیر تختش قایم کرده است».

آزاده اشاره میکند که «معنی جمله‌های داستان را فهمیده است».

فاطمه میگوید: «من ۱۴۸ تا دکمه جورواجور جمع‌آوری کردم».

آزینا میگوید: «خواهرش ۱۸ تا عروسک باربی دارد».

۷. توصیف‌های دقیق و واقعی. توصیف مکانها:

مغازه آب میوه‌گیری، دندانپزشکی، اتوبوس و ...
توصیف شخصیتها: آبمیوه‌فروش، خون‌آشام، رفتگر

۷۵

لاغر نحیف و... واقعی توصیف شده‌اند، «صدای
چک‌چک شیر آب می‌آمد که دلم میخواست شیر آب
را محکم کنم اما نمیتوانستم که یعنی زورم نمیرسید.

ظرفهای کتیف و شسته نشده همه جا ولو بود که بوی
غذا مرا از خود بیخود میکرد»^(۵۱)، «ناگهان چشمم افتاد

به یک آدم که خیلی لاغر و نحیف بود که خوب
براندازش کردم که بینم از کجایش میتوانم چند
سی‌سی خون بمکم که. اما دلم برایش سوخت که.

طفلک خودش محتاج خون بود که اگر اندازه یک
شیشه نوشابه خانواده بهش خون میدادی باز هم فایده
نداشت که یک جارو هم توی دستش بود که با آن
پیاده‌روها را جارو میکرد»^(۵۲)

۸. خوانا و قابل درک بودن داستان.

۹. دوست‌داشتنی و جالب بودن داستان.

درمجموع ۴۱ نفر از ۵۰ نفر یعنی ۸۲ درصد
باتوجه به آنچه گفته شد به داستان علاقمند بوده و
آن را جذاب و گیرا میدانستند.

شاهد

سعید میگوید: «ما خیلی وقتها مثل میگوری
صحبت میکنیم؛ مثلاً میگوییم اسمت رو عوض
کن، چپ چپ نگاه نکن، جیگرم حال اومد...».

تعداد ۳۰ نفر از کودکان به مفهوم واژه‌های

«غرر، کلاژ، پیتزا، پنیر بزرگ رافائله، چین و ژاپن»
در داستان پی نبرده‌اند.

ب) تحلیل روانشناسانه داستان «خاطرات

خون‌آشام عاشق» (حاضرین در جلسات: دختران ۲۴

نفر و پسران ۲۶ نفر)

اصلیترین مواردی که کودکان (دانش‌آموزان) به

آن اشاره داشتند بدین ترتیب است:

۱. انتخاب درست پشه و عشق و انتقام پشه‌یی،

شباهتها و تفاوت‌های آن با انسان عاشق و منتقم.

۲. کاربرد واژه‌ها و عباراتی که نوجوانان در

گفتگوهای روزمره‌شان بکار می‌برند، زبان داستان را به
زبان آنها نزدیک کرده است و این کمک کرده تا پشه و
رفتارهایش را بخوبی درک کنند.

۳. خنده‌دار و شاد بودن داستان.

۴. کاربرد حرف «که» در پایان جملات خون‌آشام و

حرف «و» که از سوی نامزد جدید جیگوری در

صفحات پایانی داستان آمده - «و جزئیاتش رو نمیدونم

و میخوای ... و»^(۵۰) چیزی است که بیشتر از سوی

بچه‌های پیش‌دبستانی و کلاس اولی بکار برده میشود

نه نوجوانان.

۵. جالب بودن آوردن شعر در اول هر روز،

درست مثل دفترچه خاطرات خیلی از بچه‌ها.

۶. تکرار حرف «ژ» در پایان کلمه (ویژ) صدای

پرواز پشه را بخوبی بذهن می‌آورد. «ویژ ژژژژ».

آرمان میگوید: «او هم خیلی از انشاهایی را که مینویسد با چند بیت شروع میکند».

محسن میگوید: «او هم دفترچه خاطره‌یی دارد که خیلی از خاطراتش را با شعر آغاز کرده است».

رضا، علی و پرویز میگویند: «خون‌آشام خیلی خوب شکل آبمیوه‌فروشی، دندانپزشکی و اتوبوس را بیان کرده است جوری که ما میتوانیم نقاشیش را بکشیم».

امید، رضا، سینا و محمد عنوان میکنند: «داستان

را بخوبی فهمیده‌اند و در آن کلمه و جمله‌یی نبوده است که معنای آن را نفهمیده باشند».

۳-۴. کفایت (بستگی) فکری: بمنظور پاسخگویی

به پرسشهای پژوهش برای تشخیص کفایت فکری

داستانها از مؤلفه‌هایی که «فیلیپ کم» برای تفکر

فلسفی معرفی میکند استفاده شده است. از شیوه تحلیل

محتوا بهره گرفته شده است. واحد تحلیل، کل داستان

و واحد ثبت، پاراگراف بوده است.

جدول ۲. نمونه جدول ثبت

مهارت - کاوشگری	جودی ... (تعداد)	جودی... (آدرس)	خون‌آشام... (تعداد)	خون‌آشام (آدرس)
پرسشهای کلی و باز				
دلیل و شاهد				
تصحیح خود				
تمرکز بر مسئله اصلی				
پایان‌بندی باز				
بررسی جایگزینها				
وجود شخصیت کودک				

همانگونه که این جدول نشان میدهد مؤلفه‌های هریک از مهارتهای سه‌گانه تفکر فلسفی را در پاراگرافهای متن هر داستان تشخیص داده با ذکر آدرس در این جدول ثبت شده است.

خلاصه تحلیل‌های انجام شده بر اساس جدول ثبت مهارت کاوشگری بصورت فراوانی و درصد در جدول زیر عنوان شده است.

جدول ۳. مؤلفه‌های تفکر فلسفی (مهارت - کاوشگری)

مهارت - کاوشگری	فراوانی - جودی...	درصد - جودی...	فراوانی - خون آشام	درصد - خون آشام
پرسشهای کلی و باز	۴۹	۳۹/۹۴	۶۲	۴۴/۷۹
دلیل و شاهد	۳۷	۲۴/۱۸	۱۷	۱۱/۹۷
تصحیح خود	۱۱	۷/۱۸	۱۱	۷/۷۴
تمرکز بر مسئله اصلی	۲۳	۱۴/۳۷	۲۷	۱۹/۰۱
پایان‌بندی بازپنددهی غیرمستقیم	۵	۳/۲۶	۲	۱/۴۰
بررسی جایگزینها	۱۴	۹/۱۵	۱۳	۹/۱۵
وجودشخصیت کودک	۲۵	۱۶/۳۳	۹	۶/۳۳
مجموع	۱۵۳	۴۲/۳۸	۱۴۲	۴۵/۰۷

همانگونه که جدول ۳ نشان می‌دهد در هر دو استان مؤلفه پرسشهای باز و کلی در میان سایر مؤلفه‌های کاوشگری میزان بیشتری را بخود اختصاص داده است و پنددهی غیرمستقیم و پایان‌بندی باز کمترین میزان را دارد.

جدول ۴. مؤلفه‌های تفکر فلسفی (مهارت - مفهومی و استدلالی)

مهارت - مفهومی و استدلالی	فراوانی - جودی...	درصد - جودی...	فراوانی - خون آشام	درصد - خون آشام
بیان معناها	۱۸	۱۲/۴۱	۹	۶
بیان مضامین و مفاهیم فلسفی	۲۵	۱۷/۲۴	۴۴	۲۹/۳۳
مقایسه‌های مناسب استنتاجهای مرتبط	۱۲	۸/۲۷	۱۸	۱۲
قضاوت‌های سنجیده	۱۷	۱۱/۷۲	۱۷	۱۱/۳۳
استنتاجهای مرتبط	۳۶	۲۴/۸۲	۲۷	۱۸
سؤالات سودمند	۲۷	۱۸/۶۲	۲۱	۱۴
تمایز سودمند	۹	۶/۲۰	۱۴	۹/۳۳
مجموع	۱۴۵	۳۷/۸۲	۱۵۰	۴۷/۶۲

نشان می‌دهد مؤلفه‌های مضامین فلسفی بیشترین و بیان معنا کمترین میزان را در داستان خاطرات... دارند. خلاصه‌ی از تحلیلهای انجام شده بر اساس جدول ثبت مهارت تعاملی در جدول زیر بیان شده است.

جدول ۴ نشان می‌دهد در داستان جودی... مؤلفه‌های استنتاجهای مرتبط، بیشترین و تمایز سودمند و کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین این جدول

جدول ۵. مؤلفه‌های تفکر فلسفی (مهارت - تعاملی)

مهارت - تعاملی	فراوانی - جودی...	درصد - جودی...	فراوانی - خون‌آشام	درصد - خون‌آشام
شرکت در بحث	۱۲	۱۵/۷۸	۲	۸/۶۹
احترام به دیگران	۹	۱۱/۸۴	۴	۱۶
گفتگوهای چالشی	۱۲	۱۵/۷۸	۲	۸/۶۹
پذیرش انتقاد	۴	۵/۲۶		
گوش دادن	۱۴	۱۸/۴۲	۴	۱۶
کمک به یکدیگر	۱۲	۱۵/۷۸	۷	۲۸
بررسی اختلافها	۴	۵/۲۶	۶	۲۶/۰۸
مجموع	۸۵	۲۲/۱۹	۲۵	۷/۸۸

همانگونه که جدول ۵ نشان می‌دهد در داستان جودی «انجمن مخفی تشکیل می‌دهد» مؤلفه‌های گفتگوهای چالشی و کمک به یکدیگر بیشترین و کمترین و مؤلفه‌های بحث و گفتگوهای چالشی کمترین و مؤلفه‌های کمک به یکدیگر بیشترین میزان را دارند. داستان «جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد» پرگفتگوست اما این گفتگوها چالشی و تأمل‌برانگیز نیستند.

همانگونه که جدول ۵ نشان می‌دهد در داستان جودی «انجمن مخفی تشکیل می‌دهد» مؤلفه‌های گفتگوهای چالشی و کمک به یکدیگر بیشترین و کمترین و مؤلفه‌های بررسی اختلافها و پذیرش انتقاد، کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند و در داستان

جدول ۶ مؤلفه‌های تفکر فلسفی (کفایت فکری)

مؤلفه‌های تفکر فلسفی	فراوانی - جودی...	درصد - جودی...	فراوانی - خون‌آشام	درصد - خون‌آشام
مهارتهای کاوشگری	۱۵۳	۳۹/۹۴	۱۴۲	۴۴/۷۹
مهارتهای مفهومی و استدلالی	۱۴۵	۳۷/۸۵	۱۵۰	۴۷/۶۲
مهارتهای تعاملی	۸۵	۲۲/۱۹	۲۵	۷/۸۸
مجموع	۳۸۳	۱۰۰	۳۱۷	۱۰۰

است. همچنین در این داستان شخصیت معلم آقای تاد - بنوعی نقش راهنما و تسهیلگر را ایفا میکند که تاحدی ویژگیهای یک تسهیلگر را نشان میدهد؛ یعنی همان نقشی که برنامه فلسفه برای کودکان برای معلم کلاس قائل است. «من فهرستی از چیزهایی که احتمالاً میخواهید در کلاژتان بگنجانید بهتان میدهم».^(۵۷) اگرچه این نقش در داستانهای فلسفی متیولپمن بویژه رمان پیکسی^۱ بسیار پررنگ است و نقش تسهیلگری معلم کاملاً مشهود است. «آقای مولیگان گفت: داستان شما میتواند در مورد هر چیزی باشد که باغ وحش باعث شود به آن فکر کنید»^(۵۸) «... میخواهم هرکدام از شما رازی داشته باشید و به هیچکس نگوئید... وقتی با بچه‌های دیگر کلاس به باغ وحش میروید، برای پیدا کردن موجود مرموز خود با دقت نگاه کنید».^(۵۹)

«خاطرات یک خون آشام»

«این دفعه دیگر میخواستم با قاطعیت کار را تمام کنم ... انتقام‌گیری کنم!»؛ تمرکز بر مسئله اصلی.^(۶۰)

«خیابان هم شده بود عینه هو مزرعه هویج»؛
مثال سودمند.^(۶۱)

«نمیدونی تو که عاشق نبودی، چه سخته مرگ گل برای گلدون»؛ بیان مضامین و مفاهیم فلسفی (عشق و مرگ).^(۶۲)

تحلیلهای انجام شده و فراوانیهای بدست آمده از جدول فوق نشان میدهد که در متون داستانی بررسی شده مهارتهای تعاملی نسبت به سایر مهارتها بمیزان کمتری بکار رفته است. حال اینکه این مهارت در پرورش تفکر فلسفی از اهمیت خاصی برخوردار است و تأثیر مستقیمی در رشد یکی از ابعاد و جنبه‌های سه‌گانه تفکر فلسفی یعنی تفکر مراقبتی دارد.

شاهد

«جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد». جودی پس از شرکت در جشن تولد فرانک، دیدن اتاق او و اشتراکاتش با فرانک (شاهد و دلیل) در مورد دوستی با فرانک تجدیدنظر میکند (خوداصلاحی) و فرانک را بعنوان یکی از بهترین دوستانش برمیگزیند (استنتاج مرتبط). «او باید اطلاعات کلاژمنش را عوض میکرد. جشن تولد فرانک بدترین اتفاقی است که تا به حال برایم افتاده بود»^(۵۳) که این (پنددهی غیرمستقیم) نیز دارد.

وجود شخصیت‌های کودک (جودی، استینک، راکی، فرانک) که علاوه بر کودک بودن، ویژگیهای اصلی کودکان، جستجوگری، کنجکاوی و پرسشگری را دارا هستند «فکر میکنی زیر این خیابان چیه؟»^(۵۴)، «استینک دلش میخواست دوباره غذاخوردن ونوس حشره‌خوار را ببیند...»^(۵۵) و «جودی گفت: پس برای اینکه بفهمیم این شهاب سنگ است یا نه ...»^(۵۶) داشتن شخصیت کودک با این ویژگیها از نقاط تشابه این داستان با داستانهای فلسفه برای کودکان

«فکر کردم از من ترسیده ... ولی دیدم داد میزند که موش موش موش»؛ تصحیح خود و دلیل و شاهد.^(۶۳)

«صدایش خیلی بلند بود که دیدم بعضی مسافرها چپ چپ نگاهش میکنند»؛ دلیل و شاهد.^(۶۴)

«عجب رسمیه رسم زموئه ... خاله سوسکه هم اینو میدونه ...»؛ بررسی جایگزینها.^(۶۵)

۴. نتیجه گیری

نتایجی که از بررسیهای سه شرط مورد نظر لیپمن بسندگی ادبی، بسندگی روانشناسانه و بسندگی فکری- در راستای رسیدن به یک داستان مناسب جهت شروع کاوشهای فلسفی کودکان مطابق با آنچه برنامه فلسفه برای کودکان در پی آن است، نشان میدهد که هر دو داستان - جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد و خاطرات یک خون آشام عاشق - از کفایت ادبی لازم برخوردار است، ولی لازم است تغییراتی در این داستانها صورت گیرد تا بر غنای ادبی آنها افزوده شود؛ مثل حذف حرف «که» از پایان جملات در داستان «خاطرات یک خون آشام» و حذف یا ارائه توضیح برای برخی از کلمات نامفهوم «غرر، کلاژ، پیتزا بزرگه رافائله» در داستان جودی انجمن مخفی تشکیل میدهد.

در مورد شرط دوم لیپمن، یعنی برخوردارگی از بسندگی روانشناسانه نیز داستانها از کفایت لازم برخوردارند. تقریباً از همه ۹۸ کودکی که داستان را مورد ارزیابی قرار داده‌اند، ۸۶ نفر اذعان داشتند که

توانسته‌اند با داستان و شخصیت‌های آن ارتباط برقرار کنند، داستانها برایشان قابل فهم و باورپذیر بوده است، در خواندنش مشکلی نداشته‌اند، داستانها را دوست داشته‌اند و برایشان گیرا و جذاب بوده است. این با نظریات و تحقیقات بعمل آمده توسط نورتون در کتاب شناخت ادبیات کودکان همسویی دارد؛ چرا که خوانایی و میزان علاقه کودک از مهمترین ویژگیهای یک کتاب مناسب برای کودکان است.^(۶۶)

در زمینه کفایت فکری داستانها بر اساس تحلیلهای صورت گرفته و فراوانیهای بدست آمده، باید گفت هر دو داستان از کفایت فکری لازم برخوردار نیستند؛ بویژه در زمینه مهارتهای تعاملی دچار کمبودند و همچنین در مهارتهای کاوشگری و مفهومی استدلالی برخی از مؤلفه‌ها کمتر پرداخته شده یا اصلاً پرداخته نشده است (پنددهی غیرمستقیم و پایان‌بندی باز، بررسی اختلافها و پذیرش انتقاد). با توجه به شرایط خوب داستانها در زمینه برخوردارگی از دو بسندگی ادبی و روانشناسانه، لازم است جهت بهره‌گیری از این داستانها در برنامه فلسفه برای کودکان، تغییراتی در آنها داده شود؛ با افزودن مؤلفه‌های تفکر فلسفی به آنها و نیز با رعایت مواردی چون پرهیز از پنددهی مستقیم و تبدیل کردن پیرنگ بسته داستانها به پیرنگی باز، میتوان شرط سوم لیپمن را نیز که همان بسندگی فکری است برآورده نمود و از دو داستان خوب و متناسب با برنامه فلسفه برای کودکان به‌رمند شد.

پی‌نوشتها:

۱. فیشر، رابرت، آموزش تفکر، ترجمه مسعود صفایی مقدم و افسانه نجاریان، ص ۲۶.
۲. قائدی، یحیی، «برنامه درسی آموزش فلسفه به کودکان در دوره راهنمایی و متوسطه»، فصلنامه فرهنگ ویژه فلسفه برای کودکان، س ۲۲، ش ۸۳، ص ۸۸.
۳. رشتچی، مژگان، «ادبیات داستانی کودکان و نقش آن در رشد تفکر»، دو فصلنامه تفکر و کودک، ش ۱، ص ۲۴.
۴. همان، ص ۲۷.
۵. خسرونژاد، مرتضی، «تأملی برهم‌نشینی ادبیات کودک و فلسفه برای کودکان»، فصلنامه نوآوریهای آموزشی، ش ۲۰، ص ۳۰.
۶. آموزش تفکر به کودکان، ص ۱۵۵ و ۱۵۶.
۷. «تأملی بر هم‌نشینی ادبیات کودک و فلسفه برای کودکان»، فصلنامه نوآوریهای آموزشی، ص ۳۳.
۸. چگونه توانایی اندیشیدن فلسفی کودکان را پرورش دهیم، ص ۲۰.
۹. ر.ک: فیلیپ، کم، با هم فکر کردن، کندوکاوهای فلسفی برای کلاس، ترجمه مژگان رشتچی و فرزانه شهرتاش.
۱۰. رحماندوست، مصطفی، ادبیات کودکان و نوجوانان (ویژه مراکز تربیت معلم رشته‌های ابتدایی)، ص ۲۲.
۱۱. مک دونالد، مگان، جودی دمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ترجمه محبوبه نجف‌خانی، ص ۲۵.
۱۲. ایرانی، ناصر، داستان تعاریف، ابزارها و عناصر، ص ۱۶۴.
۱۳. محمدی، محمدهادی، روش‌شناسی نقد ادبیات کودکان، ص ۱۲۵.
۱۴. جودی دمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ص ۵۲.
۱۵. نورتون، دونا و ساندر، شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک، ترجمه منصوره راعی و دیگران، ص ۱۲۰.
۱۶. روش‌شناسی نقد ادبیات کودکان، ص ۱۳۳.
۱۷. جودی دمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ص ۹۶.
۱۸. همان، ص ۱۴۷.
۱۹. روش‌شناسی نقد ادبیات کودکان، ص ۱۵۶.
۲۰. جودی دمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ص ۱۰۵.
۲۱. شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک، ص ۱۱۰.
۲۲. میرصادقی، جمال، واژه‌نامه هنر داستان‌نویسی: فرهنگ تفضیلی اصطلاح‌های ادبیات داستانی، ص ۲۳۱.
۲۳. جودی دمدی، (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ص ۸۱.
۲۴. همان، ص ۱۱۵.
۲۵. همان، ص ۹۵.
۲۶. روش‌شناسی نقد ادبیات کودکان، ص ۱۹۸.
۲۷. شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک، ص ۱۱۶.
۲۸. جودی دمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ص ۱۱۵.
۲۹. همان، ص ۱۲۲.
۳۰. همان، ص ۹۸.
۳۱. همان، ص ۸.
۳۲. حسن‌زاده، فرهاد، خاطرات خون‌آشام عاشق، ص ۱۱.
۳۳. همان، ص ۹.
۳۴. همان، ص ۱۰.
۳۵. همان، ص ۶۱.
۳۶. همان، ص ۱۰.
۳۷. همان، ص ۲۴.
۳۸. همان، ص ۸.
۳۹. خطیبی، سمیه، «بررسی تأثیر برنامه کندوکاو فلسفی برای کودکان بر مهارت‌های گفت و گویی دانش‌آموزان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ص ۴۱.
۴۰. خاطرات خون‌آشام عاشق، ص ۸.
۴۱. همان، ص ۱۹.
۴۲. همان، ص ۲۰.
۴۳. همان، ص ۱۶.
۴۴. شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک، ص ۱۲۱-۱۲۷.

۳. خسرونژاد، مرتضی، «تأملی بر هم‌نشینی ادبیات کودک و فلسفه برای کودکان» فصلنامه نوآوریهای آموزشی، ش ۲۰، ص ۱۰۹-۱۲۴، ۱۳۸۶.

۴. - - - - -، چگونه توانایی اندیشیدن فلسفی کودکان را پرورش دهیم، مشهد، آستان قدس رضوی - به نشر، ۱۳۹۰.

۵. خطیبی، سمیه، «بررسی تأثیر برنامه کندوکاو فلسفی برای کودکان بر مهارتهای گفت‌وگویی دانش‌آموزان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۸۸.

۶. رحماندوست، مصطفی، ادبیات کودکان و نوجوانان (ویژه مراکز تربیت معلم رشته‌های ابتدایی - ادبیات فارسی)، امور پرورشی و هنر، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۹.

۷. رشتچی، مژگان، «ادبیات داستانی کودکان و نقش آن در رشد تفکر»، دو فصلنامه علمی - تخصصی تفکر و کودک، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ش ۱، بهار و تابستان، ص ۲۳-۳۷، ۱۳۸۹.

۸. فیشر، رابرت، آموزش و تفکر، ترجمه مسعود صفایی مقدم و افسانه نجاریان، اهواز، انتشارات رسش، ۱۳۸۶.

۹. قائدی، یحیی، «برنامه درسی آموزش فلسفه به کودکان در دوره راهنمایی و متوسطه»، فصلنامه فرهنگ ویژه فلسفه برای کودکان، س ۲۲، ش ۱، ص ۸۳-۱۰۸، ۱۳۸۸.

۱۰. کم، فیلیپ، با هم فکر کردن، کندوکاوهای فلسفی برای کلاس، ترجمه مژگان رشتچی و فرزانه شهرتاشی، تهران، نشر شهرتاش، ۱۳۸۹.

۱۱. لیمن، متیو، پیکسی، ترجمه یحیی قائدی و اسفندیار تیموری، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۲.

۱۲. محمدی، محمدهادی، روش‌شناسی نقد ادبیات کودکان، تهران، انتشارات سروش، ۱۳۷۸.

۱۳. مک دونالد، مگان، جودی دلمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ترجمه محبوبه نجف‌خانی، نشر فندق، ۱۳۹۱.

۱۴. میرصادقی، جمال، واژه‌نامه هنر داستان‌نویسی: فرهنگ تفصیلی اصطلاح‌های ادبیات داستانی، تهران، نشر مهناز، ۱۳۸۸.

۱۵. نورتون، دونا و ساندر، شناخت ادبیات کودکان، گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک، ترجمه منصوره راعی و دیگران، تهران، نشر قلمرو، ۱۳۸۲.

۴۵. همان، ص ۱۰۳.

۴۶. همان، ص ۱۰۸.

۴۷. همان، ص ۴۸.

۴۸. همان، ص ۱۲۲.

۴۹. همانجا.

۵۰. خاطرات خون‌آشام عاشق، ص ۶۱.

۵۱. همان، ص ۳۸.

۵۲. همان، ص ۴۳.

۵۳. جودی دلمدی (جودی انجمن مخفی تشکیل می‌دهد)، ص ۱۱۹.

۵۴. همان، ص ۹۱.

۵۵. همان، ص ۶۶.

۵۶. همان، ص ۵۲.

۵۷. همان، ص ۳۴.

۵۸. لیمن، متیو، پیکسی، ترجمه یحیی قائدی و اسفندیار تیموری، ص ۴.

۵۹. همان، ص ۶.

۶۰. خاطرات خون‌آشام عاشق، ص ۵۲.

۶۱. همان، ص ۵۴.

۶۲. همان، ص ۴۴.

۶۳. همان، ص ۳۷ و ۳۸.

۶۴. همان، ص ۲۹.

۶۵. همان، ص ۱۰.

۶۶. شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن

چشم کودک، ص ۱۲۲.

منابع:

۱. ایرانی، ناصر، داستان تعاریف، ابزارها و عناصر، تهران،

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۶۴.

۲. حسن زاده، فرهاد، خاطرات خون‌آشام عاشق، تهران،

کتاب چرخ و فلک، ۱۳۹۲.